

Nr 474.

Av herr **Hagberg** i Luleå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 266, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

I vår motion i anledning av regeringens proposition föregående år angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område underströk vi behovet av att »upptaga till granskning, huruvida inte jordbrukspolitiken nu måste omläggas så att den inte konserverar missförhållandena och upprätthåller ett permanent kristillstånd för större delen av den svenska modernärningen». Vi ser i regeringens tillsättande av en utredningskommitté ett bevis för att också inom regeringen och inom de partier den representerar förståelsen för den nuvarande jordbrukspolitiken ohållbarhet nu börjat utbreda sig.

Den förda jordbrukspolitiken har syftat till att genom produktionsbegränsning pressa upp priserna. Det som emellertid redan i fjol inte längre kunde ignoreras var och är att regleringarna uppammade en överproduktion, som inte längre kan finna avsättning trots högkonjunktur. Det är högkonjunkturen, som gjort att systemet icke redan brutit samman. Trots den exceptionella högkonjunkturen närmar sig vårt land med raska steg den tidpunkt, då en omläggning av hela jordbrukspolitiken måste företagas därest inte jordbruket skall drabbas av en katastrof. De illusioner som knutits till denna politik har vi alltid varnat för liksom vi uppträtt mot de skadliga verkningar denna politik fått för de breda konsumentlagren liksom för en väsentlig del av den jordbrukande befolkningen.

Ifråga om produktionsutvecklingen belyser följande fakta vad som inträffat:

1) Vårt land har genom regleringarna från att ha varit en betydande importör av spannmål nu blivit inte blott självförsörjande utan också tvingats att söka exportmarknad för betydande kvantiteter spannmål.

2) Den svenska mjölkproduktionen, som under femårsperioden 1926—30 uppgick till genomsnittligt 4,077,000 ton, har under femårsperioden 1931—35 ökat till 4,637,000 ton.

3) Fläskproduktionen har under samma tid ökat från 141,000 ton till 184,000 ton.

4) Det svenska jordbrukets totalskörd, som under den förstnämnda femårsperioden uppgick till 8,564,000 skördeenheter, ökade under nästa femårsperiod till 9,847,000 skördeenheter.

Denna ökning av jordbrukets avkastning skulle, tycker man, enbart vara en glädjande företeelse. Men tyvärr är det inte så. Tyvärr fruktar jordbrukets utövare med all rätt att denna oerhörda utvidgning av jordbrukets produktion skall framskapa svårigheter av ännu större omfattning än tidigare.

En av de väsentliga bristerna i den förda jordbrukspolitiken är nämligen, att den inte sysslat med frågan om hur folkets breda massor skall kunna köpa de producerade livsmedlen, konsumera den ständigt stegrade mängden av jordbruksprodukter. Visserligen har produktionsökningen till en del vunnit avsättning genom den ökade konsumtionen som en följd av högkonjunkturen. Konsumtionen av smör och mjölk har sålunda ökat, men margarinkonsumtionen har också ökat.

Konsumtionsökningen har emellertid motverkats av prisstegringen, vilket då det gäller smöret, erkännes t. o. m. i regeringens proposition. Speciellt de i följd skedda prisförhöjningarna, som en följd av riksdagsbeslutet i följd, har medfört att mjölkkonsumtionen blott obetydligt ökats i följd och att konsumtionen av mejerismör t. o. m. minskat under 1937. Dessa prisförändringar har utlöst en stark opposition bland folket, vilken vi tidigare gjort riksdagen upmärksam på. Kooperativa förbundet anser i dag prisförhöjningarna vara så allvarliga att de redan nu kan komma att förhindra en konsumtionsökning och t. o. m. framkalla en förbrukningsminskning.

Befolkningskommissionens betänkande i näringsfrågan beräknar en underkonsumtion för vissa kategorier i landet till minst 300 miljoner kronor årligen. Detta ger en god anvisning åt vilket håll vissa ansträngningar böra riktas. Befolkningskommissionens rekommendationer att inom landet söka en avsättningsmarknad för överflödet framförde vi redan vid 1934 års riksdag. Men man befordrar ej syftet att folket skall konsumera våra jordbruksprodukter genom att höja priserna på dessa produkter.

I syfte att få bort det s. k. pristryckande överskottet har man med konstlade medel försökt utvidga exporten. Detta har medfört att svenska jordbruksprodukter säljes billigare i utlandet än hemma. Smörexporten har, jämfört med 1932, nära fördubblats och uppnått förkrissiffran medan äggexporten ökat med 40 procent och nötköttexporten nära 25-dubblats. Som helhet gäller dock, att den utländska marknaden på dessa produkter inte uppnått förkrisnivån. Detta trots högkonjunkturen också i andra länder och därav följande ökade möjligheter av export till dessa länder. De höga priserna hemma gör att utvägen söktes att genom en ständigt stegrad export bli av med överskottet. Också om man bortser från att en kris när som helst kan inträffa är denna politik i längden omöjlig.

Den svenska handelsbalansen har genomgått en säregen förändring som väl speglar jordbrukets avsättningsbekymmer. Under perioden 1911—1913 var vårt lands import av jordbruksprodukter utöver exporten 94,734,000 skördeenheter. Under perioden 1926—30 ökade denna siffra till 402,039,000

skördeenheter. Men redan två år senare *exporterade* vårt land jordbruksprodukter *utöver importen* med en summa av 214,415,000 skördeenheter och 1935 hade siffran stigit till 233,368,000 skördeenheter. Detta har, som befolkningskommissionen anført, medfört att jordbruket inte, trots högkonjunkturen, kan klara sig utan det statliga stödet, såvida den nuvarande jordbrukspolitikens principer skulle följas. Enbart detta motiverar sålunda helt en ny jordbrukspolitik.

Men även i annat avseende har den förda jordbrukspolitiken varit ödesdiger. Småbrukarna och brukarna av de medelstora gårdarna har icke kunnat tillgodogöra sig samma fördelar som storjordbruket. Kooperativa förbundet beräknar att jordbrukarnas samlade inkomster av produktionsförsäljningen 1936 med inemot 100 miljoner kronor överskred siffran för 1929. Av denna inkomstökning kommer emellertid 2 tredjedelar på dem, som odlar vete och sockerbeter, eller på storjordbrukarna i landets södra och mellersta delar.

Vi har tidigare framhållit exempelvis foderskattnas menliga inverkan för småbrukarna. Margarinaccisen, denna orimliga fattigmansskatt, har vi velat slopa och likaså har vi krävt större hänsynstagande till småbrukarna ifråga om uttagandet av mjölkskatten. Vi har dessutom framhållit och detta är nu bekräftat att småbrukarnas många svåra problem icke blivit lösta genom denna politik.

Under senare tid har också bland småbrukarna själva strömningar framkommit som omvittnar deras missnöje. Vi ser i bildandet av småbrukarnas riksförbund ett uttryck för detta. Det finns olika intressen inom jordbruket, vilket den förda jordbrukspolitiken hittills ignorerat. I jordbruksministrarnas direktiv till den igångsatta utredningen ser vi emellertid att denna fråga äntligen beaktats.

De i propositionen föreslagna direktiven för prisnivån å spannmålen, att vetet skulle få stiga upp till 22 kronor per deciton, sommarpris, och till 20: 50 per deciton, höstpris, innebär en fullmakt för nya pålagor, som för konsumenterna måste bli mycket betungande. Spannmålsodlingen har för dess utövare visat sig så exceptionellt gynnsam både när det gäller produktionsmängd och priser att ytterligare subventioner verkar utmanande. Genomsnittsförräntningen 1925—29 som alltid brukar åberopas som ett mål för regleringarna, uppnåddes ju för spannmålsodlingens vidkommande redan 1933—34 och har sedan ytterligare förbättrats i en grad som stegrat jordvärdena och därmed framkallat nya problem för såväl jordbruket som samhället. Vi anser därför att en ytterligare fördyring av brödsäden för konsumenterna inte bör medgivas av statsmakterna.

I anslutning till direktiven för den nya jordbruksutredningen vill vi för vår del understryka behovet av en allsidig utredning av hela frågan. Vi anser att prisfrågan icke får lösas oberoende av konsumenternas intresse och utan hänsynstagande till småbrukets speciella intresse;

att i frågan om distribution och avsättning sådana förslag må utarbetas som avser att åtminstone kringskära byråkrati och onödiga mellanhandsvinster;

att beträffande jordbruket i landets olika delar hänsyn verkligen tages inte som hittills förnämligast till storjordbruket i landets södra och mellersta delar utan först och främst till de små och medelstora jordbruken, inte minst i landets norra delar;

att ifråga om olika storlek och driftstyper inom jordbruket sådana förslag utarbetas, som verkligen syftar till att bereda hjälp åt de jordbruk, som hittills icke blivit hjälpta, som har de sämsta förutsättningarna i konkurrensen och som har det största behovet av hjälp;

att utredningen måste beakta frågan om minskning av produktionskostnaderna vid mindre och medelstora jordbruk, så att sådana praktiska förslag om hjälpåtgärder utarbetas som ger småbrukarna en någorlunda mänsklig bärning;

att utredningen ifråga om prispolitiken och i frågan om prisdifferentiering för ekonomiskt svagt ställda befolkningslager skall framföra förslag som går ut på att vårt lands fattiga befolkning kan till överkomliga priser komma över vårt jordbruks kvalitetsprodukter så att vi inte längre behöver ståta med en fruktansvärd underkonsumtion mitt i allt överflödet;

att i skuldfrågan sådana praktiska förslag må utarbetas, som genomförda åtminstone kan betyda att storfinansens tryck på landets arbetande jordbruksbefolkning icke tilltar utan minskar; samt

att förslag till lösning av jordbrukets bostadsfråga utarbetas. Vi hoppas att våra förväntningar, som uttrycker de arbetande bondemassornas och det arbetande folkets önsknings ifråga om en ny jordbrukspolitik, icke skall komma på skam.

Vi understryker våra i riksdagen tidigare gjorda deklARATIONER liksom motioner i hithörande frågor. Med hänsyn därtill och med hänsyn till att frågan om en ny jordbrukspolitik äntligen ställts i sikte inskränker vi oss till att hemställa,

att riksdagen måtte besluta i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 266 att inga ytterligare prisförhöjningar får företagas å jordbrukets produkter.

Stockholm den 23 april 1938.

K. E. Senander.

J. H. Brädefors.

*H. Hagberg.
Axel Nordström.*